

Štátny pedagogický ústav

Štátny vzdelávací program

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Príloha ISCED 2

1. upravená verzia

Máj 2009

Schválila ÚPK pre výtvarnú výchovu pri ŠPÚ

1. Charakteristika predmetu

Predmet **výtvarná výchova** (ďalej VV) v nižšom sekundárnom vzdelávaní plynulo nadväzuje na výtvarnú výchovu v primárnom vzdelávaní. Naďalej vychádza z autentických skúseností žiaka, získaných výtvarnou činnosťou – z intenzívnych zážitkov dobrodružstva tvorby a sebvýjadrovania sa. Rozvíja osobnosť žiaka v úplnosti jej cítenia, vnímania, intuície, fantázie i analytického myslenia – vedomých i nevedomých duševných aktivít. Vzhľadom na psychický vývin zodpovedajúci veku, ustupuje spontánny prístup k vyjadrovaniu seba samého a vyjadrovaniu vonkajších podnetov. Väčšina žiakov v tomto období stráca svoju prirodzenú výrazosť. VV sa musí podieľať na tejto transformácii.

Uskutočňuje sa to:

- dôrazom na objaviteľský prístup k technikám, vyjadrovacím prostriedkom a médiám,
- nahradením nedostatku formálnych zručností pri vyjadrovaní reality, postupmi ktoré takéto zručnosti nevyžadujú,
- väčším dôrazom na myslenie žiaka, na príčinné súvislosti, vzťahy medzi javmi a poznávaciu funkciu umenia i vlastného vyjadrovania sa výtvarnými prostriedkami.

Ťažisko sebvýjadrovania sa, oproti primárnemu vzdelávaniu, prenáša na iné oblasti aktivity. Do vyučovania sú zaradované prostriedky a činnosti, ktoré rozširujú možnosti poznávacieho procesu žiaka a dovoľujú mu naplniť jeho prirodzené ambície po vizuálnom vyjadrení skutočnosti, po poznávaní formálnej i obsahovej štruktúry sveta, po presnejšom zobrazení pozorovaných vzťahov, po vyššej technickej dokonalosti prejavu, po pluralite spôsobov vytvárania. Zapája sa koncepcné a konštrukčné myslenie, ktoré je uvádzané do vzťahu s myslením estetickým. Detskú spontánnosť má postupne nahrádzať jej dospelý ekvivalent – duchovná otvorenosť a sviežosť, spojená s pribúdaním vedomej tvorivej operatívnosti. Žiak reaguje na stále komplexnejšie podnety, reflektuje podnety prírodné, civilizačné i kultúrne. Zvyšujú sa jeho technické schopnosti, preto potrebuje vo výtvarnej výchove objaviť oblasť nových možností, zodpovedajúcich svojmu vývinu.

1.2 Metodické východiská predmetu

Vyučovanie VV je programovaný a riadený proces v ktorom ale učiteľ iniciuje, rešpektuje a podporuje nápady a individuálne riešenia žiaka.

Východiskami tohto procesu sú:

- 1. činnosti žiakov**, ktoré vychádzajú z myšlienkových, formálnych a technických procesov výtvarných a vizuálnych umení, sú založené na súčasnom stave poznania vizuálnej kultúry;
- 2. témy /námety /obsahy** zobrazovania, ktoré majú svoj dôležitý antropologický a kultúrny charakter.

VV predstavuje v rámci obsahu vyučovania jedinečnú možnosť tematizovať **základné antropologické koncepty**:

- a) koncepty časopriestoru (čas, priestor, pohyb, mierka, hĺbka, výška, šírka ...),
- b) kultúrne archetypy vyjadrovania prírody (živly, prírodné polarity...),
- c) kategórie estetického prežívania (krása, škaredosť, neurčitosť, drsnosť, jemnosť ...),
- d) kategórie uvedomovania si osobnej a kultúrnej identity (ja, iný, cudzinec, priateľ, postihnutý ...; kultúrne rozdielnosti vo vizuálnom vyjadrovaní sveta),
- e) kategórie afektivity (radosť, bolesť, smútok, náladu ...).

Témy ponímame z hľadiska:

- a) osobnosti a veku žiaka,
- b) edukačných cieľov,
- c) kultúrno-spoločenskej reality.

Žiak spracováva (mentálne i formálne) symboly, ktoré vizuálne vyjadrujú jeho predstavy a fantazijné koncepty, alebo sa odvolávajú na javovú stránku sveta. Na rozdiel od iných

predmetov, ktoré sa zaoberajú niektorými z týchto tém, VV angažuje osobnosť žiaka v inom zmysle: neučí sa o nich, ale vyjadruje ich, hľadá svoj spôsob ich vyjadrenia. To kladie vyššie nároky na senzomotorické a afektívne ciele predmetu a tým dopĺňa predmety v ktorých prevažuje cieľ kognitívny.

3. v reflexii diel výtvarného umenia, dizajnu, architektúry, filmu a videa;

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa zvyšuje dôraz na poznávanie a veku primeraný rozbor diel vizuálnej kultúry – jednak kľúčových diel reprezentujúcich historické epochy a kultúry, jednak diel reprezentujúcich súčasné tendencie vizuálnych umení.

2. Ciele predmetu

Ciele výtvarnej výchovy na úrovni nižšieho sekundárneho vzdelávania sú:

Kognitívne ciele

Poznávať jazyk vizuálnych médií – jazykové prostriedky, základné kompozičné princípy, vybrané techniky a procesy vizuálnych médií. Rozumieť im a tak zvyšovať uvedomelosť reflexie vizuálnej kultúry. Poznávať a vedieť pomenovať pôsobenie (výraz) umeleckých diel, svoj zážitok z nich. Poznať vybrané typické diela vizuálnej kultúry, reprezentujúce žánre a niektoré štýlové obdobia a iné kultúry.

Cez vlastnú činnosť žiaka uvádzať k poznaniu a vedomej reflexii sveta vizuálnych znakov (multimédiá, reklama, výtvarné médiá, architektúra, dizajn), k vedomému používaniu zobrazovania a jeho kritickému selekcii.

Senzomotorické ciele

Vedome rozvíjať tvorivosť. Umožniť žiakovi vývoj od detského, spontánneho spôsobu vyjadrovania k vyjadrovaniu cieľavedomému, s dôrazom na vlastný prístup, vlastný názor a vkus. Naďalej rozvíjať a kultivovať vnímanie, predstavivosť a fantáziu, podporovať a podnecovať jeho nápaditosť a tvorivú sebarealizáciu, prekonávanie konvenčných schém a inovovanie naučených myšlienkových a zobrazovacích vzorcov. Prostredníctvom VV rozvíjať tvorivosť v jej základných, všeobecne uplatniteľných princípoch. Formovať a rozvíjať gramotnosť (zručnosti) žiaka v oblasti vyjadrovania sa výtvarnými prostriedkami prostredníctvom vybraných médií, nástrojov a techník.

Socioafektívne ciele

Formovať kultúrne a postoje. Vychovávať žiaka smerom k vytváraniu si primeraných kultúrnych postojov, názorov a hodnotových kritérií; cez zážitok aktívneho vyjadrovania a vnímania umeleckých diel uvádzať ho do poznávania hodnôt umenia a kultúry – vo vzťahu k tradícií, ale na úrovni aktuálneho vnímania problematiky vyjadrovania sveta umením.

Formovať celistvú osobnosť. Prístupovať k osobnosti žiaka v jej úplnosti – rozvíjať cítenie, vnímanie, intuíciu, fantáziu, analytické myslenie a poznávanie, a taktiež formovanie a aktívne používanie zručností – to všetko prostredníctvom činnostného a zážitkového vyučovania.

Osnovy VV podporujú medzipredmetové väzby, interdisciplinárnosť vyučovania, pri zachovaní špecifík spôsobu poznávania sveta prostredníctvom výtvarnej výchovy. Zapájajú citovosť, afektivitu, expresivitu a obrazovú konceptualizáciu, ktoré sú vlastné výtvarnému vyjadrovaniu, do vzťahu aj s inými, prevažne kognitívnymi predmetmi. V rámci nižšieho sekundárneho vzdelávania to predstavuje vedomé hľadanie formálnych a obsahových súvislostí s prírodovednými i humanitnými predmetmi a s inými druhmi umenia.

3. Obsah vyučovania

Obsah vyučovania VV tvorí sústava edukačných tém. Každá z tém zodpovedá riešeniu určitého výtvarného problému. Témy sú zoradené v metodických radoch. Metodický rad predstavuje riešenie príbuzných výtvarných problémov v priereze ročníkov (v tabuľke vodorovný rad), vždy na úrovni zodpovedajúcej veku. Takéto zoradenie sleduje stupňovanie náročnosti pri štruktúrovaní osobnosti žiaka. Zoradenie edukačných tém v rámci jedného

ročníka (v tabuľke zvislý rad) umožňuje učiteľovi sledovať motivačné nadväznosti, prípadne ich zgrupovať a tvoriť z nich edukačné projekty. Takto koncipovaná sieť edukačných tém predstavuje model, s ktorým môže učiteľ dynamicky pracovať – podľa potreby preradovať témy v časovom pláne jedného ročníka i medzi ročníkmi. Témy napĺňa konkrétnymi úlohami (zadaniami pre žiakov) učiteľ. Niektoré edukačné témy sú alternatívne – označené ako a), b). V metodologickej prílohe osnov sú k jednotlivým metodickým radom vypracované vzorové úlohy, mali by však slúžiť ako nezáväzná inšpirácia pre učiteľov. Okrem navrhovaného priebehu úlohy obsahujú možné motivačné a námetové východiská, navrhovanú techniku (pokiaľ nie je predmetom edukačnej témy) a vyjadrujú ciele každej úlohy.

Edukačné témy zoradené do metodických radov

	5. ročník	6. ročník	7. ročník
metodické rady	edukačné témy / výtvarné problémy		
1. výtvarný jazyk / základné prvky výtvarného vyjadrovania	5.1. negatív a pozitív /v plošnom vyjadrení negatív a pozitív /v plastickom vyjadrení	6.1. mierka a proporčné vzťahy, operácie s proporciami	7.1. poriadok a chaos, usporadúvanie prvkov v kompozícii
2. možnosti zobrazovania videného sveta	5.2. kreslenie predmetu podľa skutočnosti/ modelácia šrafovaním tieňovaním, lavírovaním	6.2. kreslenie figúry podľa skutočnosti a pamäti	7.2. kreslenie priestoru / perspektíva
3. podnety výtvarného umenia / médiá, štýly, procesy, techniky, techniky, témy	5.3. kubizmus a konštruktivizmus	6.3. kinetické /svetelné umenie	7.3. dada, neodada
	5.4. surrealizmus		
	5.5. abstraktné umenie		
4. podnety výtvarného umenia	5.6. ranokresťanské a byzantské umenie /mozaika alt. . ranokresťanské a byzantské umenie /ikona	6.5. stredoveké a gotické umenie	7.5. renesančné umenie
5. podnety fotografie	5.7. základy práce s fotoaparátom / hry s ostrosťou a neostrosťou /digitálny fotoaparát, uloženie a základné operácie s fotografiou v počítači	6.6. inscenovaná fotografia /kresba svetlom, zmeny osvetlenia – vplyv na plasticitu	7.6. fotografická reportáž /spájanie obrazov /tvorba deja, záznam akcie, performancie
6. podnety filmu a videa	5.8. záber, spájanie obrazov, montáže, koláže	6.7. vzťah obrazu a zvuku vo filme hudba, hlas a slovo, strih	7.7. scenár /literárna príprava filmu a videa

ŠPÚ, ŠVP Výtvarná výchova – príloha ISCED 2, 1. upravená verzia

7. podnety architektúry	5.9. hravé skúmanie priestoru	6.8. urbanizmus /plán mesta, štruktúra zón, doprava, uzly, vzťah ku krajine, mesto a dedina /fantastické priestory	7.8. typ, funkcia a výraz stavby
8. podnety dizajnu	5.10 obalový dizajn /materiál, tvar a grafické riešenie alt. návrh loga, značky, ex libris	6.9. odevný dizajn /časť odevu, doplnok	7.9. dizajn výrobku /návrh úžitkového predmetu
9. podnety tradičných remesiel	5.11. podnety hrnčiarstva /alt.: kombinácia hrnčiarstva a drotárstva	6.10. podnety košíkárstva, pletenie	7.10. podnety krajčírstva, /alt.: podnety čipkárstva
10. elektronické médiá	5.12. úprava digitálneho obrazu /skenovanie /základné operácie s digitálnym obrazom /alt.: ukážky možností úpravy digitálnej fotografie v počítači	6.11. spracovanie a montáž obrazu /vrstvy, filtre, transformácie, farebné variácie /písmo a obraz /alt.: simulovanie vrstiev a filtrov prostredníctvom mechanických a výtvarných prostriedkov	7.11. morfung /transformácie tvaru na iný tvar prostredníctvom softveru /alt.: transformácie tvaru na iný tvar prostredníctvom rozkresby, princípy morfingu
11. podnety hudby a literatúry, / synestetické podnety	5.13. grafická partitúra /pokus o jej hudobnú interpretáciu	6.12. farebná hudba /objekt, hudobno-vizuálny nástroj /alt.: zvuková plastika, objekt	7.12. vizuálna poézia /pokus o recitáciu
12. podnety rôznych oblastí poznávania sveta	5.14. výtvarné hry s problematikou dejepisu alt. výtvarné hry s problematikou zemepisu	6.13. podnety prírodopisu /prírodné štruktúry	7.13. telo človeka, zvieratá
13. tradícia a identita / kultúrna krajina	5.15. výtvarné reakcie na rôzne typy regionálnych ornamentov /ornamentov rôznych kultúr	6.14. výtvarné reakcie na tradičné formy (architektúry odevov, jedál, zvykov ...)	7.14. rozprávky, príbehy, legendy a história obce, regiónu spracované výtvarnou formou
14. škola v galérii /galéria v škole	5.16. objavovanie prvkov obrazu v galerijnej zbierke alt. galéria na internete	6.15. obraz pre 5 zmyslov	7.15. slovo a obraz

CIEĽOVÉ KOMPETENCIE

Žiak má po absolvovaní **nižšieho sekundárneho vzdelania** tieto vedomosti, zručnosti a postoje:

vedomosti

– vo výtvarnej výchove je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka; časť vedomostí o výtvarnom umení a vizuálnej kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy);

Absolvent nižšieho sekundárneho vzdelania sa naučil:

zručnosti a spôsobilosti

– formálne zručnosti

Vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry).

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy proporčnej stavby zobrazovaného predmetu (výška a šírka, pomer hlavných častí),
- dokázať vybrať časť videnej skutočnosti za účelom zobrazenia – záber (fotografia, film, komiks), rám, pohľad (obraz), charakteristický tvar (plastika),
- hrať sa s jednoduchými animačnými trikmi, kamuflážou a napodobneninou (filmový trik, kulisa, maskovanie, mimikry),
- vytvárať formálne série z jedného motívu a jednoduché variácie motívu,
- vyjadriť sa základnými technickými postupmi kreslenia, maľovania, jednoduchých grafických techník, fotografovania, priestorového vytvárania objektu, plastiky a skulptúry,
- vytvoriť základný rozvrh architektonického tvaru a priestoru, kresbu jednoduchého dizajnérskeho návrhu,
- tvorivo používať vybrané médiá, vyjadrovacie prostriedky, nástroje a techniky komponovať a štylizovať – prostredníctvom toho vedieť vyjadriť vlastné nápady a koncepty,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety z prostredia svojej obce (regiónu), svojho sociálneho prostredia,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety rôznych (vybraných) tendencií umenia 20. st. až po súčasnosť,
- vo svojom vyjadrovacom procese (výtvarnom, hudobnom, literárnom) spracovávať podnety z iných predmetov.

– technické zručnosti

Žiak dokáže:

- zvládnuť narábanie s rôznymi nástrojmi (ceruza, štetec, pero, fixy, uhlík, drievko, rydlo, nožnice, šablóna, špachtľa, valček a pod.),
- kresliť prostredníctvom linky a šrafovania, tieňovania,
- zvládnuť technické základy usporiadania a miešania farieb na palette i na obraze; vyfarbovať tvar, plochu viacerými spôsobmi prostredníctvom štetcového rukopisu (napr. šrafúra, pointilizmus, roztieranie, zapúšťanie),
- zvládnuť konštrukčno-technické úkony s materiálmi (krčenie, zohýbanie, trhanie, strihanie, skladanie, vrstvenie a pod.), spájanie materiálov v koláži a v asambláži (vkládanie, lepenie, spínanie, viazanie, drôtovanie a pod.),
- zvládnuť techniku konštrukcie vonkajšieho tvaru – balenie (paketáž), obliepanie, obväzovanie, odrôtovanie,
- zvládnuť jednoduché techniky otláčania (frotáž, dekalk, monotypia, papierorez, sádrorez linorez a pod.),
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov, otláčania do modelovacej hmoty a jednoduchého odlievania reliéfu do sadry,
- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov do asambláží,
- zvládnuť základné grafické operácie na počítači.

mentálne spôsobilosti

– rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia;

Žiak dokáže:

- vedieť odôvodniť výber časti alebo prvkov zobrazovanej skutočnosti (čo zobraziť) alebo hľadiska (dôležité – nepodstatné, zaujímavé – nezaujímavé),

- chápať niektoré spôsoby notácie (mapa, partitúra, plán) ako výtvarný spôsob vyjadrovania skutočnosti,
- vnímať a analyticky porovnávať charakter okolitej krajiny, svojej obce, svojho bydliska s inými typmi krajín, architektúr – uvedomiť si a výtvarne reflektovať špecifiká svojho kultúrneho a fyzického prostredia (charakteristické prvky obce, mesta; pamiatky) ...,
- uvedomovať si možnosti výtvarného vyjadrenia niektorých podnetov prírodovedy (napr. premeny látok, váhy, zmeny skupenstva, magnetizmu, páky), geometrie, (tvarov, povrchov, línií, bodov, obsahov) matematiky (počtu, množín, sčítania, odčítania, násobenia, delenia) ...,
- pokúšať sa o charakterizáciu seba samého, o vyjadrenie svojich typických znakov, o vlastnú ikonografiu, erb, značku, logo.

postoje

- hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je a priori **tvorivý prístup** – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil svoje vlastné, teda **autentické riešenie**, a postupne formuloval svoj estetický (vkusový) i hodnotiaci názor. Formovanie takéhoto prístupu je dôležitým momentom výučby, ktorý vyvažuje prevažne propozičné a konvergentné myslenie formované väčšou časťou kurikula;

U žiaka sa sformovali tieto postoje:

- otvorenosť voči experimentovaniu s farbou, hmotou, tvarom, technikou, postupom, motívom a témou,
- otvorenosť voči hľadaniu analógií (tvarových, materiálových, výrazových),
- v nižších ročníkoch spontánne výtvarné riešenia,
- náklonnosť k uvedenému hľadanie vlastných riešení, odklon od vyjadrovacích schém – inovovanie grafických stereotypov na základe podnetov fantázie a (primerane veku) vlastného názoru (myslenia),
- tolerancia voči rôznym typom vyjadrovania, vkusu iných ľudí,
- aktívny prístup ku svojmu prostrediu, citlivá reflexia jeho hodnôt – jeho poznávanie a pretváranie.
- vyjadriť a vyhodnotiť štýl ľudí ktorých obdivuje (považuje za svoj vzor) a porovnať ich so svojím štýlom,
- hľadať vlastné cesty seba vyjadrenie; budovania vlastného vkusu a tváre (imidžu),
- spolupracovať pri realizácii vlastných konceptov a zosúladiť ich s ponímaním iných žiakov.

Poznámky

- Pri používaní elektronických médií (metodické rady Podnety fotografie, Podnety filmu a videa a Elektronické médiá) odporúčame triedu deliť na 2 skupiny.
- Organizácia činnostného vyučovania vyžaduje väčšie časové jednotky ako 45 min. Z toho dôvodu je optimálne navýšiť hodinovú dotáciu v školskom pláne.
- Pri niektorých edukačných témach je možné združiť vyučovanie výtvarnej výchovy do spoločných projektov s inými predmetmi.
- K učebným osnovám je vydaná metodická príloha s rozvedenými metodickými radmi, ktoré nie sú záväzné, majú charakter inšpiračného materiálu pre učiteľa. Expozičný, pracovný a demonštračný vizuálny materiál sa nachádza na edukačnom DVD.
- Predmet VV musí byť vyučovaný, vzhľadom na vyššie nároky znalostí médií a technológií, výlučne kvalifikovanými učiteľmi VV.
- V rámci tematického učebného plánu môže učiteľ edukačné témy zaradiť do vyučovania v poradí ako a časovom rozpätí podľa vlastného uváženia.
- Predmet VV je klasifikovaný na vysvedčení známkami. Metodika hodnotenia je rozpracovaná v metodickej prílohe.

Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu predmetu výtvarná výchova na základnej škole

V rámci novej koncepcii vyučovania **výtvarnej výchovy** na ZŠ, **zavádzame** v rámci obsahovej prestavby školstva **spôsob hodnotenia a klasifikácie žiaka známkami**.

V súvislostiach civilizácie, v ktorej žijeme, hrá hodnotenie dôležitú úlohu. Predstavuje spätnú väzbu prostredia, ktorá symbolizuje jeho názor na kvalitu a význam hodnoteného faktu.

Týmto aktom zároveň zaraďuje hodnotený fakt medzi veličiny, ktoré stojí za to hodnotiť, ktoré sú pre dané prostredie (spoločnosť) hodnotou.

Myšlienka nehodnotiť výchovy vychádzala – podľa nášho názoru – z mylnej predstavy, ktorá redukovala hodnotenie na kvantitatívne meranie výkonu. To, samozrejme, nie je možné uplatniť na etické postoje, oblasť názorov o svete, tvorivosť ani estetické posudzovanie.

Oblasť prežívania, interpretácie sveta a umeleckého vyjadrovania predstavuje hodnoty, ktoré sú v takej miere viazané na individuálne vlastnosti a podmienky jednotlivca, že možnosť ich kvantifikácie a objektivizácie je obmedzená. Napriek tomu, citlivé rozlíšenie, pomenovanie a uznanie týchto hodnôt je pre ich nositeľa a jeho osobnostný vývoj veľmi dôležité. Proces hodnotenia je podstatnou súčasťou výchovy aj vzdelávania.

Nehodnotenie predmetu, resp. uvedenie vo vysvedčení slovom **absolvoval**, znamená vzdať sa dôležitého výchovného aspektu vzdelávania. Nehodnotenie predmetu môže tiež znamenať v očiach žiaka i verejnosti, že ide o predmet, v ktorom nedochádza k budovaniu zásadných osobnostných hodnôt, predmet doplnkový, ktorý len dopĺňa dôležité formačné predmety.

Hodnotenie každého predmetu je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos predmetu k vzdelanostnému rastu a osobnostnej formácii žiaka.

Špecifikom výchovy prostredníctvom výtvarných činností a výtvarného vyjadrovania je, že sa v rámci jej procesu očakáva **vlastný prístup žiaka** k aplikácii techník, nástrojových a koordinačných zručností, ale najmä v oblasti vytvárania svojich **osobných symbolických reprezentácií skutočnosti** (obrazov, objektov, priestorových riešení, akčných a procesuálnych vyjadrení svojej fantázie, predstáv a reality vonkajšieho sveta). Výtvarná výchova na ZŠ je predmet, ktorý sa nenapĺňa realizáciou požadovaného programu (edukačnej úlohy), ale v ktorých je tento program len východiskom k **samostatnému (tvorivému) výtvarnému vyjadrovaniu sa žiaka**. Ináč by nespĺňali svoje ťažiskové poslanie: **formovať mentálne štruktúry žiaka v smere aktívnej otvorenosti voči interpretáciám a vyjadrovaniu sveta a seba, orientovať žiaka k tvorivému prístupu** – či v rámci sebvýjadrovania, alebo riešenia zadaných úloh.

Hodnotenie má v prvom rade funkciu **pozitívne motivovať žiaka a usmerniť jeho osobnostný vývoj**. Tu musí učiteľ brať ohľad na jeho schopnosti, nadanie, ambície a vkus. Pri hodnotení žiaka má prednosť porovnávanie jeho výkonu s jeho predchádzajúcimi výkonmi a s nastavenými kritériami pre porovnávanie s výkonmi iných žiakov.

Až v druhom rade je teda hodnotenie **porovnaním v rámci skupiny žiakov** (triedy). Toto porovnanie má mať najmä výchovný charakter. Pri **zohľadnení osobitosti každého žiaka** poskytuje obraz o rozvrstvení škály kvality prístupu, výkonu, poznania, schopnosti zaujať stanovisko a výsledku činnosti v porovnaní medzi jednotlivými žiakmi. **Nehodnotíme teda len** (alebo v prvom rade) **výsledok** činnosti (vytvorený artefakt), **ale celý proces a prístup žiaka** v rámci tohto procesu.

Forma hodnotenia

Ťažiskovou formou hodnotenia je **osobný rozhovor so žiakom**, v ktorom učiteľ žiakovi poskytne citlivú, veku primeranú, analyticky podloženú **spätnú väzbu o rôznych aspektoch jeho činnosti** (viď kritériá hodnotenia). Vo **vzájomnej komunikácii** má žiak možnosť klásť otázky alebo zdôvodniť svoj prístup. Túto formu odporúčame príležitostne kombinovať aj so **sebahodnotením žiaka**.

Nevyhnutnou formou hodnotenia je aj **škálovanie formou známok**, porovnateľné so známkovaním, aké sa používa v iných predmetoch vyučovaných na škole. Školy najmä v prvom ročníku primárneho vzdelávania používajú rôzne formy hodnotenia. Odporúčame hodnotenie výtvarnej výchovy na ZŠ primerane zosúladiť so spôsobom hodnotenia ostatných

predmetov.

Hodnotíme (od 2. ročníka) **škálou od 1 do 5**, pokiaľ škola nepoužíva na hodnotenie iný systém (slovné hodnotenie a pod.). **Nie je nutné známkovať každú prácu** a každý výkon žiaka. Je na voľbe učiteľa, ktoré úlohy bude hodnotiť, aby poskytli žiakovi i prostrediu dostatočný obraz o jeho kvalitách a vývoji. Odporúčame však, aby žiak bol hodnotený z úloh v rámci rozličných metodických radov, aby bola vyváženosť výkonu žiaka, nakoľko môžu byť rozdiely vzhľadom na rôznorodosť záujmov a schopností žiakov.

Kritériá hodnotenia

Učiteľ má brať **ohľad na to**, že výtvarný prejav súvisí s fantáziou, seba projekciou, záujmami a intímnym svetom žiaka a že toto hľadisko sa bude prejavovať aj v jeho riešení výtvarných úloh iniciovaných učiteľom. Preto sa pri hodnotení musí **vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií**, ktoré by sa mohli necitlivo dotknúť osobnostného zamerania žiaka.

Uprednostňujeme osobný, diferencovaný prístup. Predložené kritériá sú orientačné, učiteľovi poskytujú štruktúru analýzy jednotlivých hľadísk uplatniteľných na činnosť žiaka v rámci výtvarnej výchovy. Výsledok výtvarných činností (artefakt) nie je jediným predmetom hodnotenia, ale učiteľ zvažuje všetky nižšie vymenované kritériá.

Výsledok výtvarnej činnosti je síce dôležitý, u žiaka naň vzniká obyčajne citová väzba – spokojnosť dieťaťa s vlastným výkonom, čo ho následne motivuje pre ďalšiu výtvarnú prácu a udržiava jeho záujem o seba vyjadrovanie. Je teda potrebné, aby učiteľ k nemu zaujímal stanovisko. Okrem neho treba hodnotiť, a niekedy aj uprednostniť, proces výtvarných činností, pretože práve v rámci tohto procesu dochádza k formácii osobnosti žiaka a k získavaniu kompetencií – k napĺňaniu cieľov výtvarnej výchovy.

Kritériá hodnotenia sú vypracované v súlade s ročníkovými kompetenciami a je potrebné, aby učiteľ pri hodnotení mal tieto kompetencie a ich postupné dosahovanie na zreteli.

Učiteľ u žiaka hodnotí, primerane veku:

a) priebeh vytvárania postojov:

- **prístup** k činnostiam z hľadiska tvorivosti, t. j. uplatnenie vlastných inovatívnych nápadov a vlastného zamerania pri realizácii edukačnej úlohy,
- **otvorenosť** voči experimentovaniu, skúšanie iných, svojských riešení,
- **cieľavedomosť** riešení,
- **záujem** o činnosti v rámci edukačných úloh a prípravy pomôcok,
- **schopnosť** spolupracovať,
- **schopnosť** zaujímať stanoviská k výsledkom svojej práce a práce spolužiakov;

b) priebeh získavania zručností a spôsobilostí:

- **technické zručnosti** (ovládanie požadovaných nástrojov, materiálov a technických operácií s nimi),
- **formálne zručnosti** (vyjadrovanie sa prostredníctvom výtvarného jazyka),
- **mentálne spôsobilosti** na úrovni rozvoja **vnímania a prežívania**,
- **mentálne spôsobilosti** na úrovni rozvoja **predstavivosti a fantázie**,
- **mentálne spôsobilosti** na **úrovni myslenia** (vlastné témy, koncepcie, návrhy; schopnosť analyzovať a syntetizovať, pomenovať procesy, interpretovať zážitky);

c) priebeh získavania vedomostí:

- **znalosti** oblastí vizuálnej kultúry a výtvarného umenia súvisiacich s preberanými edukačnými úlohami,
- **pochopenie** výtvarného diela a schopnosť interpretovať ho,
- **znalosť** materiálov, techník, médií a procesov ich používania;

d) schopnosť realizácie výsledného artefaktu.

Orientačný opis naplnenia kritérií vo vzťahu ku škále hodnotenia
výtvarnej výchovy v 5. – 7. roč. ZŠ

stupeň hodnotenia	opis kritérií	poznámka
výborný	<p>Žiak spĺňa kritériá (a – d) na vynikajúcej úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • žiak je iniciatívny a tvorivý vo výtvarnom vyjadrovaní, uplatňuje vlastné nápady, je otvorený voči novým podnetom a experimentovaniu, • žiak dokáže vyjadriť veku primerané postoje (vkus, názor, spolupráca, individualita) v oblasti vizuálnej kultúry, • žiak ovláda zručnosti (technické, nástrojové, materiálové) podľa požiadaviek ročníkových kompetencií na vynikajúcej úrovni, • žiak preukazuje veku primerané mentálne spôsobilosti – na úrovni vnímania, prežívania, fantázie a predstavivosti, vytvárania vlastných koncepcií, • žiak dokáže veku primerane pomenovať a interpretovať svoje zážitky, činnosti a ich výsledky, • žiak preukazuje vedomosti z oblasti vizuálnej kultúry primerané edukačným úlohám (v nižších ročníkoch najmä vedomosti o materiáloch nástrojoch, základných technikách a druhoch vizuálnych umení; v sekundárnom vzdelávaní o štýloch, ťažiskových obdobiach, nosných umelcoch a médiách), • žiak dokáže rešpektovať vlastný tvorivý výsledok a je tolerantný voči tvorivým prejavom, názorom a vkusu iných, • žiak zrealizoval artefakt primerane svojmu veku a schopnostiam. 	proporcie medzi jednotlivými kritériami zvažuje učiteľ podľa individuálnych daností žiaka
chválitebný	Žiak v podstate spĺňa kritériá 1. stupňa hodnotenia ale je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý.	
dobrý	Žiak realizuje edukačné úlohy priemerne, chýba mu iniciatívnosť, tvorivosť, tolerancia, nerozširuje svoju flexibilitu, neosvojuje si nové vyjadrovacie prostriedky, podlieha predsudkom a stereotypom.	
dostatočný	Žiak realizuje edukačné úlohy na nízkej úrovni, bez vlastného vkladu, s ťažkosťami aplikuje získané zručnosti a poznatky v nových oblastiach.	
nedostatočný	Žiak nespĺňa kritériá, nemá záujem o výtvarné aktivity, neguje vyučovací proces.	neodporúčame používať stupeň nedostatočný v celkovom hodnotení žiaka; v čiastkovom hodnotení len vo výnimočných prípadoch (napr. zámerné negovanie vyučovacieho procesu)

Poznámky

– učiteľ by sa mal vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií, nakoľko výtvarný prejav, ako aj vyjadrovacia úroveň žiakov v jednotlivých ročníkoch ZŠ majú veľmi širokú škálu, mnohokrát sú tu rozdiely vo vyjadrovacích schopnostiach v rozmedzí 2 – 3 ročníkov – ale to nemusí znamenať nižšiu tvorivosť a výtvarnú kvalitu práce žiaka,
– je potrebné, aby učiteľ primerane hodnotil výtvarné prejavy detí zo sociálne zaostalejšieho prostredia, ako aj integrovaných detí s dyslexiou, dyskalkúliou a pod.